

Brussel, 2 oktober 2026
(OR. en)

13811/26

JAI 1224
FREMP 302

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
Betreft:	Conclusies van de Raad over de bestrijding van racisme en aanverwante vormen van haat en discriminatie in de Europese Unie: bescherming van de grondrechten en de Europese waarden

De delegaties vinden in de bijlage de conclusies van de Raad over de bestrijding van racisme en aanverwante vormen van haat en discriminatie in de Europese Unie: bescherming van de grondrechten en de Europese waarden, goedgekeurd door de Raad tijdens zijn 4197e zitting van 2 oktober 2026.

**ONTWERPCONCLUSIES VAN DE RAAD over de bestrijding van racisme
en aanverwante vormen van haat en discriminatie in de Europese Unie:
bescherming van de grondrechten en de Europese waarden**

De Raad van de Europese Unie

- a. **GEZIEN** het Verdrag betreffende de Europese Unie, in het bijzonder de preambule, artikel 3, lid 3, en artikel 6, en met name artikel 2, waarin wordt bepaald dat de Unie berust op de waarden eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren. Dit zijn waarden die de lidstaten gemeen hebben in een samenleving die gekenmerkt wordt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen,
- b. **GEZIEN** het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name de artikelen 10 en 19, en artikel 67, lid 3, dat de Unie ertoe verplicht ernaar te streven een hoog niveau van veiligheid te waarborgen, door middel van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van criminaliteit, en van racisme en vreemdelingenhaat,
- c. **GEZIEN** het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie,
- d. **GEZIEN** Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming (richtlijn inzake gelijke behandeling ongeacht ras of etnische afstamming),
- e. **GEZIEN** Kaderbesluit 2008/913/JBZ van de Raad van 28 november 2008 betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht,

- f. **GEZIEN** Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, zoals herzien bij Richtlijn (EU) 2026/1472 (richtlijn slachtofferrechten) van 17 juni 2026, waarin slachtoffers van haatmisdrijven specifiek worden genoemd,
- g. **GEZIEN** Aanbeveling 2021/C 93/01 van de Raad van 12 maart 2021 inzake gelijkheid, inclusie en participatie van de Roma, waarin antiziganisme wordt erkend als een specifieke vorm van racisme ten aanzien van de Roma, een onderliggende oorzaak van hun uitsluiting en discriminatie, en een grote belemmering voor gelijkheid, **HERINNEREND AAN** de toezegging om antiziganisme aan te pakken door middel van de doeltreffende uitvoering van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van discriminatie, haatzaaiende uitlatingen, haatmisdrijven en structurele uitsluiting,
- h. **GEZIEN** Richtlijn (EU) 2024/1499 van de Raad van 7 mei 2024 betreffende normen voor organen voor gelijke behandeling op het gebied van gelijke behandeling van personen ongeacht hun ras of etnische afstamming, gelijke behandeling van personen in arbeid en beroep ongeacht hun godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele oriëntatie, gelijke behandeling van vrouwen en mannen op het gebied van sociale zekerheid en de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten, en tot wijziging van Richtlijnen 2000/43/EG en 2004/113/EG, en erkennend dat organen voor gelijke behandeling een essentiële rol spelen bij de handhaving van de antidiscriminatiewetgeving en de ondersteuning van slachtoffers van discriminatie,
- i. **GEZIEN** Verordening (EU) 2022/2065 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten en tot wijziging van Richtlijn 2000/31/EG (digitaledienstenverordening), waarin verplichtingen voor tussenhandelsdiensten zijn vastgesteld om illegale inhoud aan te pakken,

- j. **GEZIEN** de gedragscode voor de bestrijding van illegale haatzaaiende uitlatingen op internet+ en de voortdurende samenwerking tussen de Commissie, de Europese Raad voor digitale diensten, digitaledienstencoördinatoren, maatschappelijke organisaties en tussenhandelsdiensten om de verspreiding van illegale haatzaaiende uitlatingen op internet te voorkomen en bestrijden,
- k. **GEZIEN** Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (verordening artificiële intelligentie), die de invoering van mensgerichte en betrouwbare artificiële intelligentie (AI) bevordert en tegelijkertijd een hoog niveau van bescherming van de gezondheid, de veiligheid en de grondrechten, waaronder het recht op non-discriminatie, waarborgt,
- l. **GEZIEN** de conclusies van de Raad van 16 december 2024 over het gebruik van artificiële intelligentie op het gebied van justitie, en erkennend dat AI-systemen relevant zijn voor een eerlijke rechtsbedeling en dat er een risico bestaat op algoritmische vooringenomenheid in gerechtelijke contexten,
- m. **HERINNEREND AAN** de conclusies van de Raad van 4 maart 2022 over de bestrijding van racisme en antisemitisme, **GEZIEN** de gezamenlijke mededeling aan het Europees Parlement en de Raad van 6 december 2023, getiteld “Geen plaats voor haat: een verenigd Europa tegen haat”,
- n. **HERINNEREND AAN** de verklaring van de Raad van 15 oktober 2024 over de bevordering van het Joodse leven en de bestrijding van antisemitisme,

- o. **GEZIEN** de mededeling van de Commissie van 9 december 2021, getiteld “Een inclusiever en beschermender Europa: uitbreiding van de lijst van EU-misdrijven tot haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven”, en wijzend op de daaropvolgende ontwikkelingen in het wetgevingsproces op dit gebied,
- p. **ERAAN HERINNEREND** dat moet worden gezorgd voor de universele ratificatie en de volledige en doeltreffende uitvoering van het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (IVUR), dat de Verklaring en het actieprogramma van Durban moeten worden uitgevoerd, en dat de follow-upmechanismen ervan waar nodig moeten worden gerationaliseerd en gestroomlijnd,
- q. **GEZIEN** het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, en met name de artikelen 9 (Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst), 10 (Vrijheid van meningsuiting) en 14 (Verbod van discriminatie), waarbij alle lidstaten partij zijn,
- r. **INGENOMEN MET** de goedkeuring door de Europese Commissie van de EU-strategie tegen racisme 2026-2030 en de daarin beschreven principiële strategische benaderingen, waaronder het aanpakken van structureel racisme, het verbeteren van de verzameling van gegevens over gelijkheid met betrekking tot ras of etnische afkomst en andere discriminatiegronden, het handhaven van antidiscriminatiewetgeving, het versterken van sociale gelijkheid en cohesie, het opvoeren van de bescherming tegen rassenhaat, ook online, en het versterken en bevorderen van belangrijke partnerschappen met maatschappelijke organisaties, organen voor gelijke behandeling en gemeenschappen die te maken hebben met racisme, waarbij wordt erkend dat de lidstaten het best in staat zijn om specifieke maatregelen op nationaal niveau te ontwerpen,
- s. **INGENOMEN MET** de voortdurende inspanningen van de Europese Commissie en de lidstaten om racisme, met inbegrip van structureel racisme en racisme online, tegen te gaan, met name via de werkzaamheden van de deskundigengroep racismebestrijding, die vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten en relevante internationale belanghebbenden samenbrengt, en de werkzaamheden van de coördinator van de Commissie voor racismebestrijding,

- t. **INGENOMEN MET** de voortdurende inspanningen van de Europese Commissie en de lidstaten om haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven tegen te gaan, met name via de werkzaamheden van de EU-groep op hoog niveau voor de bestrijding van haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven, die vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, internationale organisaties en het maatschappelijk middenveld samenbrengt,
- u. **INGENOMEN MET** de voortdurende inspanningen van de Europese Commissie en de lidstaten om de EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven (2021-2030) uit te voeren, met name via de werkgroep die vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, vertegenwoordigers van Joodse gemeenschappen en andere relevante partijen samenbrengt, en via de werkzaamheden van de coördinator voor de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven,
- v. **INGENOMEN MET** de voortdurende inspanningen van de Europese Commissie en de lidstaten om moslimhaat¹ te bestrijden, onder meer via de werkzaamheden van de coördinator van de Commissie voor de bestrijding van moslimhaat en via gestructureerde dialogen met vertegenwoordigers van moslimgemeenschappen en maatschappelijke organisaties, en erkennend dat moslimhaat een specifieke vorm van discriminatie is, die zich kan voordoen als een combinatie van discriminatie op grond van godsdienst en op grond van etnische afkomst, en die bestaande sociaal-economische nadelen kan verergeren en de grondrechten en waardigheid van personen die tot moslimgemeenschappen behoren of als zodanig worden beschouwd, in de hele Unie kan ondermijnen,

¹ De terminologie die wordt gebruikt om naar dit verschijnsel te verwijzen, varieert: in sommige lidstaten wordt de term “racisme tegen moslims” gebruikt en in andere lidstaten “moslimhaat” of soortgelijke termen. De twee termen kunnen ook door elkaar worden gebruikt. De in deze conclusies gebruikte formulering moet niet worden opgevat als standpunt van de Raad over welke terminologie moet worden gebruikt.

- w. **INGENOMEN MET** de voortdurende inspanningen van de Europese Commissie en de lidstaten om het strategisch EU-kader voor gelijkheid, integratie en participatie van de Roma 2020-2030 uit te voeren, onder meer via nationale kaders, met deelname van vertegenwoordigers van Romagemeenschappen en maatschappelijke organisaties, en met name met de toezegging om antiziganisme als specifieke vorm van racisme en discriminatie te bestrijden, en om de door de Commissie voor 2030 vastgestelde kerndoelen van de EU te verwezenlijken,
- x. **GEZIEN** de werkzaamheden van de Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid (ECRI) van de Raad van Europa, met name de op 4 oktober 1996 aangenomen algemene beleidsaanbeveling nr. 1 betreffende de bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat, antisemitisme en onverdraagzaamheid, de op 16 maart 2000 aangenomen en op 8 december 2021 herziene algemene beleidsaanbeveling nr. 5 betreffende het voorkomen en bestrijden van racisme en discriminatie ten aanzien van moslims, de op 25 juni 2004 aangenomen en op 1 juli 2021 herziene algemene beleidsaanbeveling nr. 9 betreffende het voorkomen en bestrijden van antisemitisme, en de op 24 juni 2011 aangenomen en op 1 december 2020 gewijzigde algemene beleidsaanbeveling nr. 13 betreffende de bestrijding van antiziganisme en discriminatie van Roma,
- y. **GEZIEN** de werkzaamheden van het Comité van Ministers van de Raad van Europa, met name Aanbeveling CM/Rec(2022)16 van 20 mei 2022 betreffende de bestrijding van haatzaaiende uitlatingen en Aanbeveling CM/Rec(2024)4 van 7 mei 2024 betreffende de bestrijding van haatmisdrijven,
- z. **GEZIEN** Resolutie 79/174 van de Algemene Vergadering van de VN van 17 december 2024 over de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, waarin alle vormen van onverdraagzaamheid, discriminatie en geweld op grond van godsdienst of levensovertuiging krachtig worden veroordeeld,

- aa. **GEZIEN** Resolutie 79/193 van de Algemene Vergadering van de VN van 17 december 2024 tot afkondiging van het tweede internationale decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst 2025-2034, die herinnert aan de toezeggingen in het kader van de Verklaring en het actieprogramma van Durban, waarin het belang wordt erkend van meer nationale actie en internationale samenwerking, en aan de oproepen in de verklaring waarmee wordt aangedrongen op de deelname van mensen van Afrikaanse afkomst aan alle politieke, burgerrechtelijke, economische, sociale en culturele aspecten van de samenleving,
- bb. **GEZIEN** Resolutie 47/21 van de VN-Mensenrechtenraad van 13 juli 2021 over de bevordering en bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden van Afrikanen en van mensen van Afrikaanse afkomst tegen buitensporig gebruik van geweld en andere schendingen van de mensenrechten door rechtshandhavingsfunctionarissen, door middel van transformatieve verandering met het oog op raciale rechtvaardigheid en gelijkheid, en erkennend dat discriminerende profileringspraktijken nadelige gevolgen hebben voor de sociale cohesie en tot rassendiscriminatie kunnen leiden,
- cc. **GEZIEN** Resolutie 76/254 van de Algemene Vergadering van de VN van 15 maart 2022, waarin 15 maart werd uitgeroepen tot “Internationale Dag ter bestrijding van islamofobie”,
- dd. **GEZIEN** Resolutie 76/250 van de Algemene Vergadering van de VN van 20 januari 2022 over de ontkenning van de Holocaust,

- ee. **ERKENNEND** dat mensen hun leven lang te maken kunnen hebben met racisme en dat racisme hardnekkige belemmeringen opwerpt die zich op kunnen stapelen, een verschijnsel dat vaak “structureel racisme” wordt genoemd en waarvan de gevolgen schadelijker kunnen zijn dan die van geïsoleerde gevallen van rassendiscriminatie, aangezien de toegang tot gelijke kansen hierdoor wordt ontzegd en structureel racisme van generatie op generatie kan worden doorgegeven, en dat dergelijke belemmeringen kunnen worden verergerd wanneer discriminatie op grond van ras of etnische afkomst samengaat met discriminatie op grond van andere kenmerken zoals geslacht, handicap, leeftijd, godsdienst of levensovertuiging, seksuele gerichtheid of genderidentiteit², zoals uitvoerig gedocumenteerd door het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten,
- ff. **ERKENNEND** dat maatschappelijke organisaties een cruciale rol spelen bij de bestrijding van racisme en aanverwante vormen van haat en discriminatie, maar tegelijkertijd zeer bezorgd over de inkrimping van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld, met inbegrip van desinformatiecampagnes, haatzaaiende uitlatingen op internet, vermindering van de financiering, juridische intimidatie en fysieke bedreigingen jegens antiracismeorganisaties, activisten en mensenrechtenverdedigers, **IS** derhalve **INGENOMEN MET** de aanneming van de strategie voor het maatschappelijk middenveld en **HERINNEREND AAN** Richtlijn (EU) 2024/1069 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 betreffende bescherming van bij publieke participatie betrokken personen tegen kennelijk ongegronde vorderingen of misbruik van procesrecht (“strategische rechtszaken tegen publieke participatie”),
- gg. **ERKENNEND** dat onlineplatforms en opkomende technologieën de snelle verspreiding en versterking van illegale haatzaaiende uitlatingen, racisme, vreemdelingenhaat en andere vormen van discriminerende inhoud, waaronder racisme tegen zwarte mensen, racisme tegen Aziatische mensen, moslimhaat, antiziganisme en antisemitisme, kunnen vergemakkelijken, en dat algoritmische systemen en generatieve artificiële intelligentie maatschappelijke vooroordelen kunnen creëren en reproduceren of bestaande maatschappelijke vooroordelen kunnen versterken en kunnen bijdragen tot de verspreiding van schadelijke online-inhoud en gerichte desinformatiecampagnes,

² Bij de uitvoering van dergelijke activiteiten kunnen organen voor gelijke behandeling rekening houden met specifieke achterstandssituaties als gevolg van intersectionele discriminatie, opgevat als discriminatie op een combinatie van gronden waarvoor de bescherming krachtens artikel 5, lid 2, van Richtlijn (EU) 2024/1499 geldt.

- hh. **ERKENNEND** dat racisme kan leiden tot concrete, meetbare ongelijkheden, onder meer op het gebied van werkgelegenheid, huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg en deelname aan het openbare leven, die verder kunnen worden verergerd door intersectionele vormen van discriminatie, en dat discriminatie op grond van ras en etnische afkomst de EU volgens recente ramingen van de OESO jaarlijks tot 12,7 miljard EUR aan verloren bbp kost, wat laat zien dat de bestrijding van racisme niet alleen een morele en wettelijke verplichting is, maar ook een strategische investering in de welvaart en cohesie van Europa,
- ii. **INGENOMEN MET** het werk van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA) om vergelijkbare gegevens te verzamelen over ervaringen met racisme en aanverwante vormen van haat en discriminatie,
- jj. Met grote bezorgdheid **ERKENNEND** dat racisme de samenleving op vele manieren schaadt en ertoe leidt dat een groot aantal mensen in Europa te maken krijgt met discriminatie, die hun menselijke waardigheid, hun kansen in het leven, hun welvaart, hun welzijn en vaak ook hun persoonlijke veiligheid aantast,
- kk. Met grote bezorgdheid **ERKENNEND** dat de toename van moslimhaat, met inbegrip van aanvallen op moslims en islamitische panden, ertoe heeft geleid dat veel moslims in het openbaar, op hun werk, in hun sociale leven of in het onderwijs copingmechanismen gebruiken om stigmatisering, discriminatie of vijandigheid te voorkomen,
- ll. Met grote bezorgdheid **ERKENNEND** dat de aanzienlijke toename van antisemitisme, met name na de brute terroristische aanslagen van Hamas en andere terroristische groeperingen op Israël op 7 oktober 2023, de daaropvolgende oorlog in Gaza en andere conflicten in het Midden-Oosten ernstige gevolgen hebben gehad voor het Joodse leven in Europa. Aanvallen op Joodse panden en personen, alsook antisemitisme waar mensen in hun dagelijks leven mee te maken hebben, hebben ertoe geleid dat veel Joodse mensen hun identiteit verbergen in het openbaar, op hun werkplek en in onderwijs- of hogeronderwijsinstellingen.

De Raad van de Europese Unie,

1. **HERINNERT ERAAN** dat racisme onverenigbaar is met de kernbeginselen en -waarden waarop de Unie berust en de sociale cohesie, gelijkheid en volledige participatie van alle personen in de samenleving ondermijnt, en benadrukt dat de instellingen en agentschappen van de Unie, de lidstaten, regionale en lokale autoriteiten, organen voor gelijke behandeling, de sociale partners, de particuliere sector en maatschappelijke organisaties een gezamenlijke inspanning moeten leveren.
2. **BENADRUKT OPNIEUW** vastbesloten te zijn racisme op een alomvattende en duurzame manier te bestrijden, onder meer door racismebestrijding in alle relevante beleidsmaatregelen van de Unie te integreren en door regelmatige uitwisselingen in de betrokken Raadsformaties en werkgroepen te bevorderen.

Rekening houdend met het subsidiariteitsbeginsel verzoekt de Raad van de Europese Unie de lidstaten:

I. Uitvoering te geven aan de EU-strategieën tegen racisme en de EU-kaders voor gelijkheid

3. Een robuuste uitvoering van de EU-strategie tegen racisme 2026-2030 op nationaal, regionaal en lokaal niveau **TE ONDERSTEUNEN** door nauw samen te werken met de aangewezen coördinator van de Commissie, door partnerschappen op te bouwen en door maatschappelijke organisaties voldoende te ondersteunen, alsook door bij te dragen aan de integratie van doelstellingen voor racismebestrijding in toepasselijke beleidsterreinen, waaronder onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting, gezondheidsbeveiliging en digitalisering, en door regelmatig informatie uit te wisselen met de Commissie over de vooruitgang en de uitdagingen.
4. De lopende uitvoering van de EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven (2021-2030) **TE ONDERSTEUNEN**, in nauwe samenwerking met de aangewezen coördinator van de Commissie om te zorgen voor een doeltreffende uitvoering, met inbegrip van de ondersteunende maatregelen ter bevordering van het Joodse leven in de hele EU.

5. **OPNIEUW TE BEVESTIGEN VASTBESLOTEN TE ZIJN** de lopende werkzaamheden ter bestrijding van moslimhaat, die zich kan uiten als een combinatie van discriminatie op grond van zowel godsdienst als etniciteit, voort te zetten, en er tegelijkertijd voor te zorgen dat horizontale maatregelen voor racismebestrijding die van toepassing zijn op alle vormen van racisme, ook moslimhaat aanpakken.
6. **TE ZORGEN VOOR** de uitvoering van de nationale strategische kaders voor de Roma in overeenstemming met het strategisch EU-kader voor gelijkheid, integratie en participatie van de Roma 2020-2030, met bijzondere aandacht voor de aanpak van antiziganisme en het boeken van concrete vooruitgang op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting en gezondheidszorg voor de Roma.
7. **TE ZORGEN VOOR** de doeltreffende toepassing van het rechtskader van de EU ter bestrijding van discriminatie, ook in gevallen van intersectionele discriminatie op grond van ras of etnische afkomst in combinatie met andere discriminatiegronden, waaronder geslacht, handicap, leeftijd, godsdienst of overtuiging, en seksuele gerichtheid; en handhavingsmechanismen en rechtsmiddelen met betrekking tot rechten op het gebied van werkgelegenheid, sociale bescherming, gezondheidszorg, onderwijs en toegang tot en aanbod van goederen en diensten, met inbegrip van huisvesting, **TE VERSTERKEN**, om ervoor te zorgen dat ze in de hele Unie consistent worden toegepast.
8. De inspanningen **OP TE VOEREN** om sociaal-economische gelijkheid te waarborgen, onder meer door te investeren in sociaal-economische inclusie, teneinde de gevolgen van structureel racisme aan te pakken, bijvoorbeeld op gebieden als onderwijs, werkgelegenheid, toegang tot diensten en huisvesting.

II. Specifieke vormen van racisme en aanverwante vormen van haat en discriminatie aan te pakken, en gerichte nationale maatregelen voor te bereiden

9. Gerichte maatregelen tegen racisme en rassendiscriminatie **TE ONTWIKKELEN, VAST TE STELLEN, UIT TE VOEREN OF TE VERLENGEN**, met name nationale actieplannen, programma's of strategieën, om ervoor te zorgen dat die in overeenstemming zijn met Europese en internationale normen, structureel racisme aanpakken, uitgaan van een intersectionele aanpak en voortdurend worden gemonitord en periodiek worden geëvalueerd; waar nodig ook specifieke strategische benaderingen vast te stellen om specifieke vormen van racisme aan te pakken, en de benoeming van nationale coördinatoren te overwegen om de coördinatie, verantwoordingsplicht en betrokkenheid van belanghebbenden te versterken.
10. **TE ERKENNEN** dat verschillende vormen van racisme en discriminatie zich in verschillende landen en contexten verschillend kunnen voordoen en manifesteren, en dat elke lidstaat het best toegerust is om op nationaal niveau actieplannen, programma's of strategieën te ontwikkelen, in overeenstemming met zijn nationale context, teneinde racisme en discriminatie in zijn eigen samenleving te voorkomen en aan te pakken.
11. **TE ERKENNEN** dat, hoewel er sprake is van overlap tussen antisemitisme en racisme, aangezien bij beide verschijnselen de gelijkheid tussen individuen wordt ontkend, ze wel verschillen in hun kenmerken en krachtige politieke reacties vereisen waarbij rekening wordt gehouden met hun specifieke kenmerken en hun gemeenschappelijke kenmerken. **ZICH ERTOE VERBINDEN** de EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven (2021-2030) te blijven uitvoeren, aangezien deze het belangrijkste beleidsdocument van de EU voor de bestrijding van antisemitisme blijft. In overeenstemming met hun eerdere toezegging worden de Commissie en alle lidstaten aangemoedigd de juridisch niet-bindende werkdefinitie van antisemitisme van de Internationale Alliantie ter Herinnering van de Holocaust (IHRA) te blijven gebruiken.

12. De strijd tegen antiziganisme als specifieke vorm van racisme en discriminatie **OP TE VOEREN**, onder meer door het gebruik van de juridisch niet-bindende werkdefinitie van antiziganisme/discriminatie van Roma van de IHRA te bevorderen om het bewustzijn te vergroten.
13. Racisme tegen zwarte mensen **AAN TE PAKKEN** als een specifieke vorm van racisme die diep geworteld is in historische erfenissen, waaronder kolonialisme, slavernij en migratie, en te erkennen dat hieraan aandacht moet worden blijven besteed in nationale actieplannen, programma's of strategieën, naargelang de nationale context, en in strategieën op EU-niveau.
14. **TE ERKENNEN** dat moslimhaat³ een specifieke vorm van discriminatie kan zijn, gericht tegen moslims of personen die als moslims worden beschouwd, waarbij sprake is van vijandigheid en vooroordelen die zich kunnen voordoen als een combinatie van discriminatie op grond van godsdienst en cultuur, alsook op grond van etniciteit, en dat hieraan aandacht moet worden blijven besteed in nationale actieplannen, programma's of strategieën, en in strategieën op EU-niveau.

III. Zowel online als offline, haatzaaiende uitlatingen, haatmisdrijven en discriminatie te bestrijden

15. De resterende lacunes in het EU-kader voor de bestrijding van haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven **TE BLIJVEN** beoordelen, en daarbij rekening te houden met de ernstige gevolgen ervan voor personen, de sociale cohesie en de democratische waarden in de hele EU.

³ De in deze conclusies gebruikte formulering moet niet worden opgevat als standpunt van de Raad over welke terminologie moet worden gebruikt om te verwijzen naar moslimhaat/racisme.

16. **TE ERKENNEN** dat geopolitieke ontwikkelingen, maatschappelijke crises en het toenemende gebruik van nieuwe digitale technologieën kunnen bijdragen tot een toename van racisme en daarmee verband houdende vormen van haat en discriminatie, illegale haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven in de Unie, en **TOE TE ZEGGEN** ervoor te zorgen dat de nationale autoriteiten toegerust zijn om snel en doeltreffend op die ontwikkelingen te reageren, onder meer door maatregelen zoals:

- de capaciteit van rechtshandavings- en strafrechtelijke instanties om haatmisdrijven en illegale haatzaaiende uitlatingen te identificeren, te registreren, te onderzoeken en te vervolgen, te versterken, alsook hun capaciteit om de mensenrechten te eerbiedigen, met name het recht op vrijheid van mening en meningsuiting als fundament van een democratische samenleving;
- waar passend en zonder afbreuk te doen aan de onafhankelijkheid van de rechterlijke autoriteiten en verschillen in de organisatie van de rechterlijke macht in de Unie, voorzien in gerichte opleiding voor rechtshandavingspersoneel, justitiële actoren en ambtenaren over het herkennen en tegengaan van raciale vooroordelen, discriminerende profilering en haatmisdrijven;
- ervoor zorgen dat slachtoffers daadwerkelijk recht hebben op informatie, bescherming, ondersteuning en toegang tot de rechter;

17. Slachtoffers en getuigen van alle racistische incidenten en daarmee verband houdende vormen van haat en discriminatie **AAN TE MOEDIGEN** die incidenten te melden en manieren te onderzoeken om de systemen voor het indienen van klachten **TE VERBETEREN**, onder meer door het gebruik van alternatieve meldingsmechanismen, zoals onlinemeldingsinstrumenten die klagers indien gewenst anonimiteit bieden en er tegelijkertijd voor zorgen dat ze gedurende het hele proces worden ondersteund.

18. De mechanismen voor rechtshandavingsinstanties, de maatschappelijke organisaties en slachtofferhulporganisaties **TE VERSTERKEN** om waar mogelijk samen te werken bij het monitoren van racistische incidenten en aanverwante vormen van haat en discriminatie, teneinde in elke lidstaat een volledig beeld te krijgen van die incidenten en tegelijkertijd de onafhankelijkheid van maatschappelijke organisaties te waarborgen en te beschermen, en **IETS TE DOEN AAN** de aanzienlijke onderrapportage van rassendiscriminatie, racistische haatmisdrijven en haatzaaiende uitlatingen, ook op internet, bij de betrokken actoren, door het vertrouwen tussen de getroffen gemeenschappen, de rechtshandavingsinstanties en het openbaar bestuur te vergroten.
19. De veiligheid **TE WAARBORGEN** van personen die tot etnische en religieuze minderheden behoren, evenals plaatsen die voor hen van cultureel belang zijn en gebeds- en herdenkingsplaatsen, en passende beschermingsmaatregelen te nemen tijdens religieuze en culturele bijeenkomsten waar een verhoogd risico bestaat.
20. **ERVOOR TE ZORGEN** dat de verplichtingen uit hoofde van de digitaledienstenverordening met betrekking tot het beperken van systeemrisico's die verband houden met illegale haatzaaiende uitlatingen op internet en met betrekking tot het recht op non-discriminatie volledig worden gehandhaafd, en onlineplatforms en andere aanbieders van tussenhandelsdiensten **AAN TE MOEDIGEN** op zinvolle wijze te blijven deelnemen aan de gedragscode voor de bestrijding van illegale haatzaaiende uitlatingen op internet+.
21. Maatschappelijke organisaties en andere entiteiten duurzaam **TE STIMULEREN** en **TE ONDERSTEUNEN** bij het aanvragen van erkenning als betrouwbare flaggers in het kader van de digitaledienstenverordening, en deze status te gebruiken om ervoor te zorgen dat sneller en betrouwbaarder op consistente wijze actie wordt ondernomen tegen illegale racistische of discriminerende online-inhoud, en tegelijkertijd maatschappelijke organisaties te beschermen tegen strategische rechtszaken tegen publieke participatie (SLAPP's) in overeenstemming met Richtlijn (EU) 2024/1069.

22. **ZICH BEWUST TE ZIJN VAN** zowel de gevaren als de voordelen van nieuwe en opkomende technologieën zoals generatieve artificiële intelligentie en agentische artificiële intelligentie, en **STAPPEN TE ZETTEN** om algoritmische discriminatie, raciale vooroordelen en de versterking van illegale haatzaaiende uitlatingen gedurende de hele levenscyclus en waardeketen van dergelijke technologieën te voorkomen en aan te pakken, in overeenstemming met de verordening artificiële intelligentie en ander toepasselijk Unierecht, met inbegrip van antidiscriminatiewetgeving, en tegelijkertijd te zorgen voor gunstige regels waarmee slachtoffers algoritmische discriminatie kunnen aantonen, technische tests te organiseren om algoritmische systemen te onderzoeken op vooroordelen en discriminatie, en een doeltreffend samenwerkingsmechanisme op te zetten tussen markttoezichtautoriteiten en organen voor de grondrechten.
23. **ERVOOR TE ZORGEN** dat slachtoffers van illegale haatzaaiende uitlatingen op internet toegang hebben tot doeltreffende meldingsmechanismen, rechtsmiddelen en ondersteunende diensten, in overeenstemming met de herziene richtlijn slachtofferrechten, en dat de nationale autoriteiten worden opgeleid en toegerust om haatmisdrijven op internet doeltreffend te onderzoeken en te vervolgen;

IV. Gegevens over gelijkheid te verzamelen

24. Mogelijkheden **TE ONDERZOEKEN** om de verzameling, kwaliteit en vergelijkbaarheid van gegevens over gelijkheid op nationaal niveau te verbeteren, in overeenstemming met de toepasselijke nationale kaders, die kunnen worden uitgesplitst naar ras of etnische afkomst, godsdienst, geslacht, seksuele gerichtheid, leeftijd, handicap en sociaal-economische status, met volledige inachtneming van Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) en met inachtneming van het beginsel van vrijwillige zelfidentificatie; en de ontwikkeling van gemeenschappelijke methodologische kaders in samenwerking met de Commissie, het FRA en Eurostat **AAN TE MOEDIGEN** om zinvolle transnationale vergelijkingen en empirisch onderbouwde beleidsvorming mogelijk te maken, met volledige inachtneming van de omstandigheden en behoeften in elke lidstaat.

V. Onderwijs, bewustmaking en preventie te bevorderen

25. Hun bevolking **BEWUST TE MAKEN** van de voordelen en rijkdom van de diversiteit van mensen binnen de EU, van het recht om niet te worden gediscrimineerd op grond van ras of etnische afkomst, van de rechtsmiddelen die beschikbaar zijn voor slachtoffers van raciale of etnische discriminatie, van de beschikbare ondersteunende diensten, met name organen voor gelijke behandeling, van de vaststelling van de strategie tegen racisme 2026-2030 en van verdere EU- en nationale strategieën om racisme in alle vormen tegen te gaan, onder meer door middel van nationale bewustmakingscampagnes; ook de dialoog tussen verschillende groepen **TE VERSTERKEN** en daarbij de nadruk te leggen op onze gemeenschappelijke identiteit als Europeanen en onze gemeenschappelijke waarden in de EU, zoals democratie, vrijheid en mensenrechten.
26. **AANDACHT TE BESTEDEN** aan relevante internationale data, zoals de Internationale Dag van de VN voor de Uitbanning van Rassendiscriminatie, en herdenkingsdagen in verband met de geschiedenis van kolonialisme en slavernij.
27. Ervoor **TE BLIJVEN** zorgen dat de herinnering aan de Holocaust in stand blijft en dat er voorlichting over wordt gegeven, en de ontkenning, verdraaiing en trivialisering van de Holocaust proactief aan de kaak te stellen, in overeenstemming met de niet-bindende werkdefinitie van ontkenning en verdraaiing van de feiten van de Holocaust van de IHRA.
28. **DEEL TE NEMEN** aan het gezamenlijke project van de Commissie en Unesco om het onderwijs over racismebestrijding te versterken, in overeenstemming met de prioriteiten van de tweede cyclus van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder en de EU-strategie voor jongeren, zoals uiteengezet in de EU-strategie tegen racisme 2026-2030, en racisme in al zijn vormen aan te pakken in en via het onderwijs door diverse historische en hedendaagse perspectieven ter voorkoming van geweld, intimidatie, haatzaaiende uitlatingen, mis- en desinformatie en rassendiscriminatie aan bod te laten komen, inclusieve en billijke leeromgevingen te bevorderen en onderwijs over historische perspectieven, zoals koloniale geschiedenis, de trans-Atlantische slavenhandel en de gevolgen daarvan voor inheemse volkeren, te integreren als kernonderdelen van onderwijs over racismebestrijding.

VI. De democratische veerkracht te versterken

29. TE ERKENNEN dat de veerkracht van de Europese democratieën wordt versterkt door onze kernwaarden te beschermen, waaronder de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten, en dat de waarden van de Unie een cruciale verdedigingslinie vormen tegen buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging (FIMI) en desinformatiecampagnes, waarbij systematisch wordt ingespeeld op racisme, discriminatie en maatschappelijke verdeeldheid, en dat maatregelen voor de handhaving van die waarden, onder meer door alle vormen van racisme tegen te gaan, een integrale dimensie vormen van de bredere agenda voor democratische veerkracht van de Unie als vervat in het Europees schild voor de democratie.

30. INGENOMEN MET de initiatieven van de Commissie, en in het bijzonder met:

- de goedkeuring van de eerste strategie tegen racisme 2026-2030, voortbouwend op de resultaten van het EU-actieplan tegen racisme 2020-2025;
- de benoeming sinds 2015 van de coördinator van de Commissie voor racismebestrijding, de coördinator van de Commissie voor de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven, en de coördinator van de Commissie voor de bestrijding van moslimhaat, waarbij nota wordt genomen van hun respectieve mandaten en wordt opgeroepen tot passende en gelijke middelen;
- de ontwikkeling van een alomvattend rechtskader voor onlineveiligheid, -verantwoordingsplicht en -transparantie in de hele Europese Unie door middel van de digitale dienstenverordening;

- de voortzetting van de financiële steun aan de lidstaten voor projecten die gericht zijn op het waarborgen van diversiteit en burgerrechten, met name via het programma “Burgers, gelijkheid, rechten en waarden” (CERV) en de voorgestelde opvolger daarvan, CERV +, als onderdeel van het AgoraEU-programma, zonder vooruit te lopen op de lopende discussie over het volgende meerjarig financieel kader;
- de gezamenlijke inspanningen om robuuste democratieën in de hele EU te versterken, te beschermen en te bevorderen door middel van het Europees schild voor de democratie en de EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld;
- het geharmoniseerd regelgevingskader voor AI-systemen in de EU door middel van de gefaseerde uitvoering van de verordening artificiële intelligentie.

VERZOEKT de Commissie:

31. De uitvoering van de EU-strategie tegen racisme (2026-2030) en de daarmee verband houdende strategieën voor een Unie van gelijkheid⁴ **TE BLIJVEN** ondersteunen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, door overwegingen inzake racismebestrijding en non-discriminatie te integreren in toepasselijke voorstellen en beleidsinitiatieven van de Commissie; en er daarbij voor te zorgen dat de beleidsmaatregelen van de Commissie voor de bestrijding van racisme, antisemitisme en moslimhaat op gecoördineerde en elkaar versterkende wijze worden uitgevoerd en worden afgestemd op de daarmee verband houdende gelijkheidsstrategieën om de intersectionele aanpak die ten grondslag ligt aan de strategie tegen racisme volledig uit te voeren.

⁴ Strategie voor gendergelijkheid 2026-2030; strategie voor gelijkheid van lhbtq+’ers voor 2026-2030, strategie inzake de rechten van personen met een handicap 2021-2030, het strategisch EU-kader voor gelijkheid, integratie en participatie van de Roma 2020-2030.

- 32. TOEZICHT TE HOUDEN OP EN VERSLAG UIT TE BRENGEN OVER** de uitvoering van de Unie van gelijkheid, met inbegrip van de strategie tegen racisme, op alomvattende, gestructureerde, transparante en regelmatige wijze, zodat de geboekte vooruitgang voortdurend kan worden geëvalueerd, onder meer door middel van regelmatige voortgangsverslagen, op basis van gegevens en op rechten gebaseerde analyses van het FRA, Eurostat, nationale organen voor gelijke behandeling en de maatschappelijke organisaties; te blijven samenwerken met de betrokken EU-agentschappen bij het verzamelen van gegevens over gelijkheid, onder meer door middel van een intersectionele aanpak; de vooruitgang te beoordelen, aanhoudende lacunes in kaart te brengen en de nodige aanpassingen aan te bevelen.
- 33.** Toezicht te **BLIJVEN** houden op de uitvoering en handhaving van de antidiscriminatiewetgeving, met name de richtlijn inzake gelijke behandeling ongeacht ras of etnische afstamming en de richtlijnen betreffende normen voor organen voor gelijke behandeling, de digitaledienstenverordening, de verordening artificiële intelligentie en het kaderbesluit betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht.
- 34.** De lidstaten **TE ONDERSTEUNEN** bij het ontwikkelen, uitvoeren en monitoren van nationale actieplannen, programma's en strategieën tegen racisme, met name door middel van technische bijstand, wederzijdse leeroefeningen, het faciliteren van studiebezoeken, het publiceren van richtsnoeren en handboeken, en het faciliteren van regelmatige vergaderingen van de deskundigengroep voor de nationale uitvoering van de strategie tegen racisme.
- 35.** De lopende gezamenlijke inspanningen voor de ontwikkeling van niet-bindende werkdefinities inzake structureel racisme en moslimhaat **TE ONDERSTEUNEN** en **TE FACILITEREN**, met volledige inachtneming van de bestaande definities en de overeenkomstige werkzaamheden van de ECRI.
- 36.** Zonder vooruit te lopen op de lopende bespreking over het volgende MFK, **TE ZORGEN** voor adequate en specifieke financiële steun voor maatschappelijke organisaties en organen voor gelijke behandeling, en het forum van het maatschappelijk middenveld inzake racismebestrijding en de oprichting van een breder platform voor het maatschappelijk middenveld te faciliteren, in overeenstemming met de EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld.

37. De samenwerking met maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers **TE VERSTERKEN**, met name met organisaties die zich bezighouden met racismebestrijding en de rechten van inheemse volken⁵, organen voor gelijke behandeling en betrokken internationale organisaties, en regelmatige thematische uitwisselingen tussen de lidstaten en deze belanghebbenden **TE VERGEMAKKELIJKEN**.
38. De inspanningen van het FRA en belanghebbenden **TE ONDERSTEUNEN** om studies en enquêtes uit te voeren, waaronder kwantitatieve gegevensverzameling in combinatie met kwalitatief onderzoek, om meer inzicht te krijgen in alle vormen van racisme en discriminatie.
39. Haar inzet **TE VERSTERKEN** voor de bestrijding van alle vormen van racisme en discriminatie en voor de eerbiediging van de grondrechten en de Europese waarden, en **TE HERHALEN** dat de bestrijding van racisme in al zijn vormen een fundamentele, juridische en strategische noodzaak is voor de Europese Unie, en dat een echte Unie van gelijkheid aanhoudende, ambitieuze en van voldoende middelen voorziene maatregelen op alle bestuursniveaus vereist.
-

⁵ De rechten van inheemse volken, zoals uiteengezet in de VN-Verklaring over de rechten van inheemse volken en het internationaal recht inzake de mensenrechten.